

V I Lenin

Den tredje partikongressen

Den långa och sega kampen inom RSDAP för tredje kongressen är äntligen slut. Den tredje kongressen ligger bakom oss. En ingående värdering av hela dess arbete kan man göra först sedan kongressprotokollen offentliggjorts. I dag har vi endast för avsikt att på grundvalen av det publicerade "Meddelande" och kongressdeltagarnas intryck skissera upp de viktigaste milstolparna av partiets utveckling, sådan den kommit till uttryck i tredje kongressens beslut.

Tre huvudfrågor reste sig för det klassmedvetna proletariats parti i Ryssland just före den tredje partikongressen. För det första frågan om partikrisen. För det andra den ännu viktigare frågan om partiets organisationsform överhuvudtaget. För det tredje – den viktigaste frågan – vår taktik under det nuvarande revolutionära ögonblicket. Låt oss undersöka hur dessa tre frågor löstes, i det vi går från det mindre väsentliga till det mer väsentliga.

Partikrisen löstes av sig själv bara genom det faktum att kongressen inkallades. Krisens grundval utgjordes som bekant av en hårdnackad vägran av dem som utgjorde minoriteten på andra kongressen att underkasta sig majoriteten. Det pinsamma i denna kris och dess långvariga karaktär betingades av förhållandet med tredje partikongressens inkallande och förefintligheten av en faktisk partisprängning, en förstucken och hemlig sprängning under ett hycklande upprätthållande av en yttre och skenbar enhet och under förtvivlade ansträngningar av majoriteten att fortast möjligt finna en direkt utväg ur det omöjliga läget. Kongressen visade denna utväg genom att kategoriskt ställa minoriteten inför frågan om erkännande av majoritetens beslut, d. v. s. antingen faktiskt återupprättande eller fullständigt formellt brytande av partiets enhet. Minoriteten löste denna fråga i den senare riktningen, genom att föredra sprängning. Partirådets vägran att delta i kongressen, trots att majoriteten av de fullberättigade partiorganisationerna klart och tydligt uttalat sig därför, hela minoritetens vägran att infinna sig på kongressen var, som det redan påpekats i "Meddelande", det sista steget till sprängning. Vi skall inte här uppehålla oss vid partikongressens formella giltighet, vilken fullständigt bevisats i "Meddelande". Det argumentet att en partikongress, som inte inkallats av Partirådet, d. v. s. enligt partistadgarna, är ogiltig kan efter hela partikonflikten historia svårligen tagas på allvar. För envar, som tillägnat sig grunderna för varje partiorganisation överhuvud, är det klart att disciplinen gentemot de undre organen är betingelsen för disciplinen gentemot de högre organen; disciplinen gentemot Partirådet är beroende av om Partirådet underordnar sig sina uppdragsgivare, d. v. s. kommittéerna och deras totalitet, partikongressen. Den som inte är ense med detta abc, kommer oundvikligen till den absurda slutsatsen, att inte de personer, som erhållit ett uppdrag, är ansvariga inför sina uppdragsgivare och skyldiga dem räkenskap, utan tvärtom. Men vi upprepar, att det inte är lönt att länge dröja vid denna fråga inte bara därför, att den är obegriplig endast för dem som inte vill begripa den, utan också därför att sedan sprängningen en gång skett, urartar striden om formaliteter mellan de skilda parterna till en särskilt torr och meningslös skolastik. Minoriteten har nu skilt sig från partiet, det är ett fullbordat faktum. En del av den kommer antagligen att på grund av kongressens beslut och ändå mer på grund av kongressprotokollen låta övertyga sig om det naiva i de olika amsagorna om mekaniskt undertryckande o. s. v., om att de nya stadgarna innehåller fullständiga garantier för minoritetens rättigheter överhuvudtaget, om det skadliga i sprängningen – och kommer tillbaka till partiet. En annan del kommer måhända att för en tid envisas med att ej erkänna partikongressen. Gentemot denna del återstår oss endast att önska, att den fortast möjligt organiserar sig till en slutna organisation med egen taktik och särskilda stadgar. Ju förr det sker, desto lättare blir det för alla och envar, för den breda massan av partiarbetare att vinna klarhet ifråga om sprängningens orsaker och ifråga om dess värdering, desto förr kommer det att bli möjligt att uppnå praktiska överens-

kommelser mellan partiet och den avfallna organisationen, allt efter det lokala arbetets behov, desto förr blir det slutligen möjligt att fastställa vägen till det oundvikliga framtida återupp-rättandet av partienheten.

Vi kommer nu till den andra frågan, till partiets allmänna organisationsnormer. Den tredje partikongressen har tämligen grundligt omarbetat dessa normer, i det den underkastade de samlade partistadgarna en revidering. Denna revidering hänförde sig till tre huvudpunkter: a) ändring av § 1 i stadgarna; b) exakt fastställande av CK:s rättigheter och kommittéernas autonomi, varvid denna utvidgades; c) bildande av ett enhetligt centrum. Vad den beryktade frågan om § 1 i stadgarna beträffar, så är den redan tillräckligt klargjord i partilitteraturen. Det är fullständigt bevisat, att det principiella försvaret av Martovs oklara formulering är oriktigt. Kautskys försök att försvara denna formulering inte med principiella argument utan med att den vore bekväm med hänsyn till de ryska konspirativa förhållandena, vann inte och kunde inte vinna någon framgång. Den som arbetat i Ryssland, vet mycket väl, att sådana bekvämlighetsskäl inte existerar. Det återstår nu att avvakta de första erfarenheterna av partiets kollektiva *arbete* på att genomföra den nya § 1 i stadgarna. Vi betonar, att man ännu blir nödsakad att arbeta mycket på dess genomförande. För att räkna sig själv som medlem i partiet ”under kontroll av en av partiorganisationerna” – därtill behöver man intet arbete, ty denna formel är en tom fras och har hela tiden, från andra till tredje partikongressen, varit en tom fras. För att skapa ett brett nät av olikartade partiorganisationer, från de snäva och konspirativa till de bredast möjliga och minst konspirativa, därtill krävs ett ihärdigt, långvarigt, skickligt organisatoriskt arbete, vilket nu kommer att åligga vår CK och i ännu högre grad våra lokala kommittéer. Just kommittéerna får till uppgift att tillerkänna största antalet organisationer namnet partiorganisationer och härvid undvika varje onödigt bråk och trassel, de får till uppgift att alltid och oupphörligt bland arbetarna propagera den idén, att det är nödvändigt att skapa största möjliga antal av de mest olikartade arbetarorganisationer, vilka ansluter sig till vårt parti. Vi kan här inte dröja längre vid denna intressanta fråga. Vi noterar endast, att den revolutionära epoken gör det särskilt nödvändigt att skarpt avgränsa socialdemokratien från alla möjliga demokratiska partier. Ett sådant avgränsande är emellertid omöjligt utan ett ständigt arbete på att utöka partiorganisationernas antal och befästa deras förbindelse sinsemellan. Detta befästande av deras förbindelser skall också bland annat främjas av de av kongressen fastställda rapporterna varannan vecka. Man får önska, att dessa rapporter inte endast stannar på papperet, att de praktiska partiarbetarna inte genast utmålar för sig byråkratismens fador med anledning härav och att de till en början vänjer sig att ge ett litet, låt vara helt enkelt meddelande om antalet medlemmar i varje, också den allra minsta och från centrum mest avlägsna partiorganisation. ”All början är svår”, säger ordspråket, men senare kommer det att visa sig, vilken kolossal betydelse det har att vänja sig vid regelbundna organisatoriska förbindelser.

Vi skall inte uppehålla oss länge vid frågan om ett enhetligt centrum. Tredje kongressen förkastade ”dubbelcentrum” med lika överväldigande majoritet, som andra kongressen antog det. Orsakerna härtill är lätta att förstå för envar, som uppmärksamt följt partiets historia. Partikongresserna brukar inte så mycket skapa nytt, som befästa de redan vunna resultaten. Vid tiden för andra partikongressen var och betraktades Iskras redaktion som en fast stödjepunkt – och så erhöll den övervikten. Att kamraterna i Ryssland skulle ha övertaget över de utländska var något som på partiets dåvarande utvecklingsnivå föreföll problematiskt. Efter andra kongressen visade sig just den utländska redaktionen vara föga ständaktig – partiet däremot hade vuxit, hade otvivelaktigt och i betydlig grad vuxit just i Ryssland. Att partiets Centralkommitté tillsatte centralorganets redaktion måste under dessa förhållanden vinna anklag bland massan av partifunktionärer.

Slutligen framgick likaledes ur hela händelseförloppet efter andra kongressen oundvikligt försöken att dra upp en noggrannare gränslinje mellan CK:s och de lokala kommittéernas rättigheter, mellan den ideologiska kampen och det desorganiserande grälet. Här ser vi framför oss ett konsekvent och systematiskt ”hopande av partierfarenhet”. Plechanovs och Lenins brev till de missnöjda redaktörerna av den 6 oktober (23 sept.) 1903 var en strävan att skilja åt vad som var förorsakat av den upphetsade stämningen och vad som var meningsskiljaktighet. CK:s ultimatum av den 26 (13) november 1903 var samma strävan som tog sig uttryck i ett formligt förslag av den litterära gruppen. Förklaringen av CK:s representanter i Partirådet i slutet av januari 1904 var ett försök att mana hela partiet att skilja de ideologiska kampformerna från bojkotten o. s. v. Lenins brev till de ryska medlemmarna i CK av den 26 (13) maj 1904 var ett erkännande av nödvändigheten att formellt garantera minoritetens rättigheter. Den bekanta ”De 22:s deklARATION” (hösten 1904) var detsamma i en mer tydlig, utarbetad och kategorisk form. Det är alldeles naturligt, att tredje kongressen också slog in på denna väg, då den ”genom formella beslut skingrade, slutgiltigt skingrade skenet av ett belägringstillstånd”. Vi skall inte här upprepa, vari just dessa formella beslut, d. v. s. ändringarna i partistadgarna består, då det framgår av stadgarna och ”Meddelande”. Vi skall endast göra två anmärkningar. För det första får man hoppas, att garantin för rätten att utge litteratur samt kommittéernas trygghet mot ”upplösning” skall göra det lättare för de nationella socialdemokratiska organisationerna, som avskilt sig, att återvända till partiet. För det andra måste man vid fastställandet av kommittémedlemmarnas oantastbarhet förutse möjligheten av att denna oantastbarhet kan missbrukas, d. v. s. inse det olämpliga i att en absolut oduglig kommitté vore ”oavsättlig”. På så vis tillkom § 9 i de nya partistadgarna, vilken bestämmer att en kommitté kan upplösas, om två tredjedelar av de arbetare på platsen, vilka tillhör partiorganisationerna, så kräver. Vi skall avvakta resultatet av erfarenheten för att avgöra, om denna regel visar sig vara praktisk.

Jag övergår slutligen till det sista och viktigaste ämnet för kongressens arbete, fastställandet av partiets taktik, och måste säga, att här inte är rätta platsen att räkna upp de enskilda resolutionerna och ingående analysera deras innehåll. Vi får kanske tillfälle att göra detta i särskilda artiklar, ägnade åt behandlingen av de viktigaste resolutionerna.* Här är det nödvändigt att skissera den allmänna politiska situation, i vilken kongressen måste orientera sig. Den påbörjade ryska revolutionens förlopp och utgång kan arta sig på två sätt. Det är möjligt, att tsarregeringen med hjälp av obetydliga eftergifter, med hjälp av något slags ”sjipovsk” författning ännu skall lyckas slingra sig ut ur det dilemma, i vilket den befinner sig. En sådan utgång är föga sannolik. Men om självhärskardömet internationella läge skulle förbättras, t. ex. genom ett relativt gynnsamt fredsslut, om bourgeoisins förräderi mot frihetens sak snabbt skulle realiseras i en kohandel med makthavarna, om den oundvikliga revolutionära explosionen eller explosionerna skulle sluta med nederlag för folket – då kommer denna utgång att inträffa. Då väntar oss socialdemokrater och hela det klassmedvetna proletariatet en lång grå vardag, då bourgeoisin som klass kommer att utöva sitt grymma pseudokonstitutionella herravälde, då arbetarnas politiska självverksamhet på alla möjliga sätt kommer att undertryckas, då ett långsamt ekonomiskt framåtskridande under nya förhållanden kommer att inträda. Vi kommer naturligtvis inte att fälla modet, vilken utgång revolutionen än får, vi kommer att utnyttja varje förändring i förhållandena till att utvidga och befästa arbetarpartiets självständiga organisation, att politiskt fostra proletariatet till ny kamp. Med denna uppgift räknade kongressen bland annat i resolutionen om RSDAP:s öppna uppträdande.

Men också en annan utgång av revolutionen är möjlig, ja mera sannolik, nämligen den ”fullständiga seger för demokratin med arbetarklassen i spetsen”, varom det talas i ”Meddelande”. Det behöver inte sägas, att vi kommer att göra allt vad som står i vår förmåga för att uppnå

* Detta har Lenin gjort i artikeln ”Socialdemokraternas två taktiska linjer i den demokratiska revolutionen”

detta resultat, för att avlägsna de betingelser, som möjliggör den första utgången. Och de objektiva historiska förhållandena gestaltar sig gynnsamt för den ryska revolutionen. Det meningslösa och skändliga kriget drar den dödande snaran allt tätare om tsarregeringen och skapar en ovanligt gynnsam situation för ett revolutionärt tillintetgörande av militarismen, för en bred propaganda för folkbeväpningen i stället för den stående hären, för ett snabbt genomförande av denna åtgärd under befolkningsmassans sympati. Självhärskardömet långvariga och oinskränkta herravälde har hopat en i historien väl hittills osedd revolutionär energi hos folket: vid sidan av den väldiga arbetarrörelsen växer och vidgar sig ett bondeuppror, sammansluter sig den småborgerliga demokratin, främst i form av representanter för de fria yrkena. Historiens ironi har straffat självhärskardömet genom att t. o. m. de samhällskrafter, som är vänskapligt inställda till detsamma, exempelvis klerikalismen till en del måste organisera sig mot självhärskardömet, i det de spränger eller utvidgar polisbyråkratismens ram. Jäsningen bland prästerskapet, dess strävan efter nya levnadsformer, klerikalernas framträdande, uppkomsten av kristliga socialister och kristliga demokrater, förbittringen bland dem som har en "annan tro", bland sektanhängarna o. s. v.: allt detta arbetar i högsta grad revolutionen i händerna, då det skapar en synnerligen gynnsam jordmån för agitationen för kyrkans fullständiga skiljande från staten. Revolutionens frivilliga och ofrivilliga, medvetna och omedvetna bundsförvanter växer och mångdubblas dagligen och stundligen. Sannolikheten för folkets seger över självhärskardömet växer.

Denna seger är möjlig endast genom ett heroiskt uppjudande av proletariats krafter. Den ställer sådana krav på socialdemokratin, som historien hittills aldrig någonstades ställt på ett arbetarparti under den demokratiska omvälvningens period. Här har vi inte framför oss de upptrampade vägarna av ett långsamt förarbete, utan de väldiga, grandiosa uppgifterna att organisera upproret, att koncentrera proletariats revolutionära krafter och sammansluta dessa med hela det revolutionära folkets krafter, att genomföra det väpnade angreppet och upprätta en provisorisk revolutionär regering. I de resolutioner, som nu publicerats till allmän kännedom, försökte tredje kongressen att ta dessa nya uppgifter i betraktande och att ge de klassmedvetna proletärerernas organisationer till deras krafter anpassade direktiv.

Ryssland närmar sig avgörandet av den sekellånga kampen mellan alla progressiva folkkrafter och självhärskardömet. Ingen tvivlar nu längre på att proletariatet kommer att på det mest energiska sätt deltaga i denna kamp och att just dess andel i kampen kommer att avgöra revolutionens utgång i Ryssland. Det gäller för oss socialdemokrater att nu visa oss vara värdiga representanter och ledare för den mest revolutionära klassen, hjälpa den att tillkämpa sig den mest vittgående frihet – borgen för den segerrika frammarschen till socialismen.

Maj 1905

Proletarij nr 1, den 27 (14) maj 1905